DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.83

УДК 342 (100+4)(094):342.56

П.А. РУДИК

*Петро Андрійович Рудик, доктор історичних наук,
професор**

ORCID: 0000-0003-3381-9840

ЕВОЛЮЦІЯ СТАНДАРТІВ СТВОРЕННЯ І РОЗШИРЕННЯ ЮРИСДИКЦІЇ СУДУ ЄС В УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СПІВТОВАРИСТВ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ДОЛІСАБОНСЬКИЙ ПЕРІОД

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси в Європі, створення спочатку Європейських співтовариств, а потім Європейського Союзу та необхідність приведення їх нормативної та інституційної систем відповідно до економічних, політичних та інтеграційних умов зумовили поступову трансформацію їх інститутів та правових норм, в тому числі і в судовій сфері. Такий процес знайшов відображення в положеннях установчих документах спочатку Європейських співтовариств, а з часом і Європейського Союзу, в котрих розкривається їх правова природа як інтеграційних об'єднань, їх інституцій, зокрема, і Суду Європейських співтовариств та Суду Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У доступній юридичній літературі наявні ґрунтовні наукові праці зарубіжних і вітчизняних вчених, у яких досліджується правова природа Євросоюзу, його правова система, функціонування його інституцій, в тому числі і Суду ЄС, імплементація права ЄС у національне законодавство тощо. Із вітчизняних вчених дослідженню проблематики судової системи Євросоюзу значну увагу приділила низка вчених (назвемо лише окремих: Т. Комарову, Ю. Волошину, Л.Москвич, І. Назарова, К. Смирнову, О. Стрельцову, О. Шпакович, І. Яковюка, І. Яворську, а з російських – М. Ентіна, М. Марченка, М. Бірюкова, С.Кашкіна та ін.)¹. Детальну систематизацію наявних наукових праць з питань судової системи ЄС здійснила І. Камінська². Проте щодо дослідження запропонованої теми, то вона не знайшла достатнього вивчення.

Метою статті є аналіз еволюції стандартів установчих документів Європейських співтовариств і Європейського Союзу з питань створення і розширення юрисдикції їх Суду у період до прийняття Лісабонського договору.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Еволюційний шлях стандартів щодо Суду Євросоюзу був складним. Перші положення про його витoki були зафіксовані в установчих договорах про заснування Європейських співтовариств, котрі із суспільним розвитком постійно трансформувалися. Серед таких інституцій співтовариств, як Рада, Комісія, Парламентська асамблея (Європейський парламент), важливе місце займав і Суд європейських співтовариств. Створений згідно з установчим Договором про заснування Європейського співтовариства з вугілля та сталі (підписаний 18 квітня 1951 р., набув чинності 23 липня 1952 р.) (ст. ст. 31–45) Суд мав забезпечувати дотримання закону при тлумаченні і застосуванні цього Договору (ст. 31)³, тобто діяти у вузькій сфері господарства: вугілля і сталі.

З набранням чинності Договорів про заснування Європейського економічного співтовариства (далі – ЄЕС) та Європейського Співтовариства з атомної енергії (далі – Євратом) (1 січня 1958 р.) (ст. ст. 136–160)⁴ Суд став уже спільним інститутом для трьох співтовариств (ЄСВС, ЄЕС, Євратом) і в межах своєї юрисдикції мав забезпечувати шанування права у тлумаченні та застосуванні кожного із договорів.

Проте зауважимо, що Договір про заснування ЄЕС (у 1993 р. перейменований на Договір про заснування Європейської спільноти) став документом, котрий визначав основні напрями розвитку всієї західноєвропейської інтеграції і створив для забезпечення цього процесу необхідний правовий механізм (ст. ст. 164–188)⁵. Договір про заснування ЄСВС і Договір про заснування Євратома практично лише доповнювали правовий механізм, який функціонував на основі Договору про заснування ЄЕС. Суд Європейських співтовариств визначив Договір про заснування ЄЕС як «конституційну хартію Співтовариства, яка базується на верховенстві права».

За 30 років функціонування ЄЕС відбулися значні зміни: його склад розширився до 12 держав-членів, Суд переважував справами, ЄЕС як суто економічна структура себе вже вичерпувала. 17 лютого 1986 р.

держави-члени підписали **Єдиний європейський акт** (далі – ЄСА), котрим передбачалася певна уніфікація законодавства західноєвропейських країн. У Договорах співтовариств (ЄСВС, ЄЕС, Євратом) були внесені зміни, що стосувалися і їх судових систем. Договір про ЄСВС (ст. 32d), Договір про ЄЕС (ст. 168a), Договір про Євратом (ст. 140a) доповнювалися новими положеннями однакового змісту з урахуванням особливостей співтовариств. Зміни передбачали створення при Суді нового судового органу – Суду першої інстанції, котрий мав право приймати до розгляду деякі види позовів фізичних і юридичних осіб і виносити щодо них рішення, що могли оскаржуватися і в Суді (ч. 1 ст. 168a). Суд першої інстанції доповнював Суд Європейських співтовариств. До нього перейшли справи за скаргами фізичних і юридичних осіб на дії чи бездіяльність інституцій ЄС та службові спори, що виникали у ньому. Він отримав юрисдикцію з розгляду прямих позовів від приватних осіб. Такий суд виступав переважно в ролі органу адміністративної юстиції. А Суд Європейських співтовариств набув можливості зосередитися на вирішенні справ «конституційного» характеру⁶.

Новим етапом у процесі європейської інтеграції стало набуття чинності **Маастрихтського договору** (1 листопада 1993 р.), котрим офіційно було проголошено про заснування Європейського Союзу (ст. 1 договору). Він вніс чимало поправок до Договору про ЄЕС, котрі стосувалися і Суду ЄС: визначалися структура Суду ЄС, його склад і повноваження та повноваження держав-членів у судовій сфері в рамках законодавства Євросоюзу. У договорі зазначалося, що **Суд Європейського Союзу включає в себе Суд, Трибунал і спеціалізовані трибунали** (ч. 1 ст. 9 F)⁷. Таким чином пропонувалася додатково уже третя ланка судової системи Європейських співтовариств – спеціалізовані суди. Цим самим передбачався подальший перерозподіл повноважень між Судом ЄС, Трибуналом (Судом першої інстанції) і спеціалізованими трибуналами (спеціалізованими судами) Європейських спільнот, щоб розвантажити зазначені перші два суди та прискорити розгляд справ.

Суд ЄС мав забезпечувати дотримання права в ході тлумачення і застосування Договорів, а держави-члени наділялися повноваженнями встановлювати способи оскарження, необхідні для забезпечення ефективного судового захисту в сферах, що регулювалися правом Союзу (ч. 1 ст. 9 F). Визначалося, що до складу Суду входять по одному судді від кожної держави-члена і що Суду сприяють генеральні адвокати (ч. 1 ст. 9 F).

Трибунал був створений у 1989 р. на допомогу Судові Європейських спільнот. Його рішення могли бути оскаржені в Суді Європейських спільнот з позиції законності. Він мав юрисдикцію розглядати лише кадрові суперечки в установах ЄС та спірні питання в галузі конкуренції (в основному позови компаній). Завданням трибуналу було розглядати справи, котрі потребували «вивчення численних фактів», а юрисдикцією Суду Європейських співтовариств було тлумачення законів. Трибунал мав включати, як мінімум, по одному судді від кожної держави-члена. Відбір суддів і адвокатів Суду і суддів Трибуналу мав проводитися з числа осіб, котрі мали забезпечувати свою незалежність та володіти необхідною кваліфікацією. Вони призначалися за спільною згодою урядів держав-членів на шість років і могли бути призначені повторно (ч. 2 ст. 9 F).

У договорі визначалися питання, з котрих Суд міг приймати рішення: а) за позовами, що подаються державами-членами, інститутами, фізичними або юридичними особами; б) в преюдиціальному порядку за запитами національних юрисдикційних органів про тлумачення права Союзу або про дійсність актів, прийнятих інститутами; с) в інших випадках, передбачених Договорами» (ч. 3 ст. 9 F).

Спеціалізованими трибуналами мали бути судові органи, наділені спеціальною юрисдикцією – компетенцією з розгляду і вирішення строго визначених категорій правових спорів. Проте визначення найменування та юрисдикції спеціалізованих трибуналів Маастрихтський договір прямо не визначав (ч. 1 ст. 9 F)⁸.

З метою врегулювання проблем реформи інститутів Євросоюзу у зв'язку з назрілим розширенням його складу та вирішення інших глобальних процесів був прийнятий **Амстердамський договір** (2 жовтня 1997 р.). Він вніс суттєві зміни до Договору про Євросоюз, до договорів, котрі заснували Європейські співтовариства, та пов'язаних із ними актів для того, щоб ЄС міг функціонувати ефективніше та демократичніше. Внесені зміни розширювали юрисдикцію Суду ЄС: поряд з поліцією конкретно визначалися напрями діяльності судів, їх тіснішого співробітництва з іншими компетентними органами влади держав-членів, спільні дії судової співпраці у кримінальних справах. Вони включали: а) сприяння та прискорення співробітництва між компетентними міністерствами та судами або еквівалентними органами держав-членів стосовно проваджень та виконання рішень; б) сприяння екстрадиції між державами-членами; с) забезпечення сумісності правил, що застосовуються в державах-членах, наскільки це можливо та необхідно для вдосконалення такої співпраці; д) запобігання конфлікту юрисдикції між державами-членами; е) поступове прийняття заходів щодо встановлення правил, котрі мали стосуватися злочинних діянь та покарань у сфері організованої злочинності, тероризму та незаконний обіг наркотиків тощо (ст. К. 3 розділу VI)⁹.

Окрім цього, залежно від умов Суд міг виносити попередні постанови про чинність і тлумачення рамкових рішень та рішень щодо тлумачення конвенцій з питань співпраці судових органів у кримінальних справах, про чинність та тлумачення заходів щодо їх реалізації (п. 1 ст. К. 7). Водночас визначалися умови, за яких будь-якій державі-члену надавалася можливість набути попередніх рішень Суду ЄС (п. 2, 3 ст. К. 7). Проте в Договорі підкреслювалося, що незалежно від того, подавала держава-член раніше заяву до Суду ЄС чи не подавала, вона має право подавати заяви про справу або письмові зауваження до Суду ЄС у справах щодо його попередніх рішень (п. 4 ст. К. 7). Суд був наділений юрисдикцією перевіряти законність рамкових рішень та рішень у діях, висунутих державою-членом або Комісією з причини некомпетентності, порушення суттєвої процесуальної вимоги, порушення Амстердамського договору чи будь-якої норми права, котра стосувалася його застосування, або неправильного використання повноважень (п. 6 ст. К. 7). Суду була надана компетенція вирішувати будь-які спори між державами-членами щодо тлумачення чи застосування актів, коли їх не вдавалося вирішувати Радою відповідно до ст. К. 6(2) (п. 7 ст. К. 7, п. 2 ст. К. 6). Договором виразніше були сформовані сфери правосуддя і поліцейського співробітництва у кримінально-правових справах: окремо статтями були визначені спільні дії поліцейської співпраці (ст. К. 2) і спільні дії судового співробітництва (ст. К. 3). На

Суд не поширювалася юрисдикція переглядати обґрунтованість або пропорційність національних операцій, здійснюваних поліцією чи іншими правоохоронними службами держав-членів, чи здійснення обов'язків, покладених на держави-члени, що мали забезпечувати правопорядок та внутрішню безпеку (п. 5 ст. К. 7)¹⁰.

Не вирішивши питань реформування інститутів ЄС, Амстердамський договір проте послужив підставою для нових домовленостей і пошуку правових рішень, зокрема, і в перебудові його інституційної системи, в тому числі і в реформуванні Суду ЄС. Так, відповідно до **Ніщцького договору** (26 лютого 2001 р.), були внесені зміни та доповнення до установчих Договорів про Європейський Союз та інших співтовариств щодо повноважень і діяльності їх судових органів тощо. Вони значно поглибили зміст положень установчих документів щодо Суду ЄС, розширили повноваження його судових органів та модернізували структуру. Якщо за **Маастрихтським договором** Суд ЄС мав складатися з Суду, Трибуналу і спеціалізованих трибуналів, то за **Ніщцьким договором** судова система ЄС щодо Договору про заснування Європейського співтовариства, як і інших співтовариств, **включала в себе Суд ЄС та Суд першої інстанції**. Кожний із них «у межах своєї юрисдикції» мав забезпечувати дотримання законності при тлумаченні і застосуванні свого Договору (ст. 2 ст. 220; ст. 3 ст. 136; ст. 4 ст. 31 Ніщцького договору)¹¹. **Визначалися склад і структура судових органів, вимоги до суддів та генеральних адвокатів, терміни їх змінюваності, процедура Суду Євросоюзу** тощо. До складу Суду ЄС мали входити судді по одному від кожної держави-члена. Суд ЄС міг засідати у палатах або у Великій Палаті чи на пленарних засіданнях відповідно до положень, що містилися в Статуті Суду (994_618) (ст. 221 договору). Суду ЄС мали допомагати вісім генеральних адвокатів, хоча на вимогу Суду Рада, діючи одностайно, могла збільшити їх кількість. Обов'язком генеральних адвокатів було, діючи неупереджено та незалежно, надавати у відкритому судовому засіданні ґрунтовні висновки щодо справ, у котрих відповідно до Статуту Суду ЄС потрібна була їх участь (ст. 222). Судді та генеральні адвокати Суду ЄС мали обиратися серед осіб, незалежність котрих не викликала жодного сумніву та котрі мали кваліфікацію, необхідну для призначення у вищій судовій інстанції у їх відповідних державах або котрі були юридичними радниками з визнаною компетентністю. Такі судді й адвокати мали призначатися за спільною згодою урядів держав-членів на термін у шість років, хоча кожні три роки мала відбуватися часткова заміна суддів та генеральних адвокатів відповідно до умов, встановлених у Статуті Суду ЄС. Вони могли бути призначені повторно. Судді мали обирати Голову Суду ЄС зі свого складу терміном на три роки, хоча він міг бути переобраним. Судом ЄС мав призначатися Секретар Суду, мали прийматися Положення з регулювання його діяльності, Правила процедури Суду, котрі схвалювалися б Радою, що діяла б кваліфікованою більшістю (ст. 223). Нова ст. 229а закріпила норму про те, що Рада, діючи одностайно за пропозицією Комісії та після консультацій з Європейським Парламентом, може приймати положення про надання юрисдикції та визначення її обсягу Суду ЄС у справах, що стосуються застосування актів, прийнятих на підставі Договору про заснування Європейського співтовариства, котрі створюють права промислової власності співтовариства. Водночас Рада рекомендувала такі положення державам-членам для прийняття відповідно до їх конституційних процедур¹².

Зазнавали значного розширення компетенція і склад **Суду першої інстанції**. Він став **автономною судовою установою**. Тепер уже поряд із Судом ЄС у межах своєї юрисдикції Суд першої інстанції мав забезпечувати дотримання законності при тлумаченні та застосуванні Договору про ЄС, як і договорів інших співтовариств. А відповідно до нової статті (ст. 225а) додатково в Суді могли створюватися **судові палати для розгляду в першій інстанції певних видів справ у спеціальних сферах** за умови, якщо Рада діятиме одностайно за пропозицією Комісії і після консультацій з Європейським Парламентом та Судом ЄС або на запит Суду ЄС та після консультацій з Європейським Парламентом і Комісією. При створенні такої палати мало визначатися положення щодо її організації та обсягу її юрисдикції. Рішення судових палат могли підлягати апеляції до Суду першої інстанції лише на підставі питань права, питань факту або якщо таке зазначалося в рішенні про заснування судової палати. Судові палати могли формуватися з осіб, незалежність котрих не викликала сумніву та котрі мали кваліфікацію, необхідну для призначення у вищій судовій інстанції. Судді палати призначалися Радою, яка мала діяти одностайно, а не урядами держав-членів за спільною згодою, як призначалися судді Суду ЄС і Суду першої інстанції. Судовими палатами встановлювалися Правила процедури за згодою Суду ЄС і схвалювалися кваліфікованою більшістю Ради. Водночас фіксувалося, що доки в рішенні про заснування судової палати не передбачено іншого, положення Ніщцького договору, що стосуються Суду ЄС та положення Статуту Суду ЄС, застосовуються й до судових палат (ст. ст. 220, 225а)¹³.

Відповідно до Ніщцького договору до **складу Суду першої інстанції** мали входити щонайменше по одному судді від кожної держави-члена, які обираються з осіб, чия незалежність не викликала сумніву та котрі мали необхідну кваліфікацію для призначення у вищій судовій інстанції, призначатися при повному порозумінні урядів держав-членів терміном на шість років з частковим оновленням кожні три роки та можливістю повторного призначення. У роботі Суду Статутом Суду ЄС передбачалася можливість участі генеральних адвокатів. Із членів Суду на три роки обирався Голова Суду, котрий міг бути переобраним. Суд призначав секретаря Суду, приймав Положення, що регулювало його діяльність, приймав за погодженням із Судом ЄС Правила процедури Суду, котрі мали бути схвалені кваліфікованою більшістю Ради. У випадку, якщо Суду першої інстанції Статутом Суду ЄС не передбачалося інше, положення Ніщцького договору, що стосувалося Суду ЄС, застосовувалося і до нього (ст. 224 договору).

Розширювалася юрисдикція Суду першої інстанції, котра мало свої особливості. Окрім того, що Суд мав розглядати та виносити рішення у судових справах першої інстанції, він наділявся повноваженнями разом із Судом ЄС «кожному в межах своєї юрисдикції» забезпечувати відповідність нормативно-правових актів Євросоюзу і співтовариств установчим договорам: розглядати питання щодо правомірності актів інституцій ЄС, позовів держав-членів та інституцій Європейського співтовариства про бездіяльність інших інституцій об'єднання, відшкодування всіх збитків, завданих інституціями чи службовцями співтовариства, вирі-

шення спорів між співтовариством та його службовцями, винесення преюдиціальних рішень, прийняття попередніх рішень щодо запитів національних судів держав-членів тощо (п.п. 1, 3 ст. 225 та ін.). Водночас Договір зазначав, що Статут Суду ЄС може передати до компетенції Суду першої інстанції ще й інші види справ. Суд першої інстанції мав також юрисдикцію розглядати справи щодо оскарження рішень судових палат. Він міг передати справу до Суду ЄС для надання висновку, якщо справа потребувала принципового рішення, яке могло вплинути на цілісність або на узгодженість права співтовариства. Разом із тим його рішення, в тому числі попередні рішення на запити національних судів, могли підлягати апеляції до Суду ЄС, щоправда, тільки на підставі питань права в межах, визначених Статутом, а також могли лише як виняток підлягати перегляду Судом ЄС відповідно до умов та в межах, визначених у Статуті, якщо існувала серйозна загроза цілісності чи узгодженості права співтовариства (п.п. 1, 3 ст. 225 та ін.)¹⁴.

Ніццький договір відіграв прогресивну роль у реформуванні як Євросоюзу загалом, так і його судової системи зокрема. І все ж Євросоюз потребував подальшого реформування, на чому було наголошено в **Лаакенській декларації** про майбутнє Європи (2001 р.). Проаналізувавши суспільно-політичну ситуацію, що склалася у світі та в Європі на початку ХХІ ст. в умовах триваючої глобалізації, вона представила план подальшого реформування Євросоюзу, щоб стати йому провідним в об'єднанні Європи¹⁵. Відповідно до декларації був підготовлений проект «**Договору про запровадження Конституції для Європи**» (2003/С169/01) (червень 2003 р.). У проекті Конституції для Європи поряд із положеннями про модернізацію Євросоюзу загалом окреме місце відводилося і Суду ЄС. Передбачалося змінити його структуру: замість дволанкової судової системи (Суд ЄС і Суд першої інстанції) пропонувалася триланкова судова система (**Європейський Суд, Загальний суд та спеціалізовані суди** – назви судів подано відповідно до проекту договору). Суд мав забезпечувати шанування права у тлумаченні та застосуванні Конституції, а держави-члени мали визначати засоби оскарження, достатні, щоб забезпечити ефективний правовий захист у сфері права Союзу (п. 1 ст. 28). У новій редакції подавалися також положення, які були зафіксовані в Договорі про Євросоюз після внесення змін і доповнень Ніццьким договором про склад Суду ЄС, вимоги до обрання суддів й адвокатів та призначення суддів за спільною згодою урядів держав-членів тощо (п. 2 ст. 28; ч. 1, 2 ст. III-260; ч. 1, 2, 3 ст. III-261). Водночас **Суду встановлювалася така юрисдикція**: він мав, по-перше, вирішувати справи за позовами, що їх могла подати держава-член, інституція, фізична чи юридична особа згідно з положеннями частини III Конституції; по-друге, виносити на звернення судів держав-членів попередні рішення щодо тлумачення права Союзу або чинності актів, що їх ухвалили інституції; по-третє, вирішувати інші справи, як обумовлено в Конституції тощо (п. 3 ст. 28 договору)¹⁶.

Проте у зв'язку з тим, що Конституція для Європи на референдумах не знайшла підтримки серед громадян Франції («проти» – 54,87 % виборців) і Нідерландів («проти» – 61,6 % виборців), Договір про запровадження Конституції для Європи не набув чинності¹⁷. Альтернативою Конституції для Європи став Лісабонський договір від 13 грудня 2007 р., а набрав чинності 1 грудня 2009 р.

Висновки. Отже, аналіз положень установчих документів Європейських співтовариств і Європейського Союзу в період з часу заснування Європейських співтовариств до Лісабонської угоди переконує в тому, що поетапно з урахуванням спочатку конкретної економічної, а потім і політичної ситуації відбувалася еволюція стандартів установчих договорів зазначених об'єднань щодо судової системи спочатку Європейських співтовариств, а з 1992 р. – Європейського Союзу. Встановлено, що починаючи з Єдиного європейського акта (1986 р.) включно по Договорі про запровадження Конституції для Європи (проект 2003/С169/01) закріплювалися однаково високі за змістом і формою вимоги до суддів органів різних ланок судової системи як співтовариств, так і Союзу, що свідчить про постійну турботу держав-членів щодо забезпечення судових органів незалежними суддями високої кваліфікації і підвищення їхньої відповідальності за здійснення правосуддя. Поступові, обережні та консенсусні трансформації структури Суду ЄС та його органів, перерозподіл юрисдикції між ними, розширення їх повноважень сприяло створенню дієздатної судової системи Євросоюзу, підвищенню ролі його Суду в утвердженні права Євросоюзу не лише в державах-членах, а й частково в інших країнах Європи, котрі прагнули і прагнуть набути членства в Євросоюзі, у тому числі в Україні, в інтересах захисту прав людини і основоположних свобод, верховенства права і демократії. Хоча зауважимо, що проблема трансформації положень установчих договорів ЄС загалом і щодо його судової системи зокрема відповідно до нової ситуації для Євросоюзу, що склалася в першому десятиріччі ХХІ ст., повністю не була вирішена. Подальша консенсусна модернізація положень установчих договорів ЄС в цілому і щодо Суду ЄС відбулася згідно з Лісабонським договором, що потребує окремого дослідження.

¹ Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Харків : Право, 2018. 528 с.; Волошин Ю.О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2010. 427 с.; Назаров І.В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія. Харків : Фінн, 2011. 432 с.; Яковюк І.В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Харків: Право, 2013. 760 с.; Шпакович О.М. Роль суду Європейського Союзу в становленні та розвитку європейського права. *Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно-правові дослідження»*. 2009. № 1. С. 58–62; Суд Європейського Союзу: правовий статус та особливості реалізації правотворчої функції : монографія / І. Яворська, М. Микієвич. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 247с.; Энтин М.Л. Суд ЕС: правовые формы обеспечения западноевропейской интеграции. Москва: Международные отношения. 1987. 210 с; Марченко М.Н. Европейский союз и его судебная система: монография. Москва : Проспект, 2015. 288 с. та ін.

² Камінська І.В. Судова система ЄС: гносеологічні засади функціонування та розвитку. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 47–53.

³ Договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі: підписаний в Парижі 18.04.1951 р., набув чинності 23.07.1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_026

⁴ Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії від 25.03.1957 р., м. Рим. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_027

⁵ Договор об учреждении Европейского экономического сообщества. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901771692>

⁶ Єдиний європейський акт від 12 лютого 1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_028

⁷ Договір о Европейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 г.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029

⁸ Там само.

⁹ The treaty of Amsterdam. Amending the treaty on European Union, the treaties establishing the European communities and certain related acts. Amsterdam. 2 October 1997. URL: <https://web.archive.org/web/20120829111957/http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>

¹⁰ Там само.

¹¹ Ніццький договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів (2001/C80/01). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_261

¹² Там само.

¹³ Там само.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Лаакенська декларація «Майбутнє Європейського Союзу» (Декларація Лаак) від 15.12.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_924/conv

¹⁶ Договір про запровадження Конституції для Європи (проект) (2003/C169/01). Підписаний 18.07.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_647/

¹⁷ Жадько О.С. Конституція для об'єднаної Європи. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6587

Резюме

Рудик П.А. Еволюція стандартів створення і розширення юрисдикції Суду ЄС в установчих документах Європейських співтовариств і Європейського Союзу в долісабонський період.

Комплексно аналізується еволюційний процес щодо стандартів установчих документів Європейських співтовариств і Союзу з вугілля і сталі, економічного, з атомної енергії, Єдиного європейського акту, Маастрихтського, Амстердамського, Ніццького договорів з питань створення і розширення юрисдикції Суду ЄС у долісабонський період. Розкриваються особливості внесених змін до положень установчих договорів.

Ключові слова: стандарти установчих договорів, Європейське співтовариство, Європейський Союз, Суд співтовариств, Суд ЄС, еволюція, юрисдикція.

Резюме

Рудык П.А. Эволюция стандартов создания и расширения юрисдикции Суда ЕС в учредительных документах Европейских сообществ и Европейского Союза в долиссабонский период.

Комплексно анализируется эволюционный процесс по стандартам учредительных документов Европейских сообществ и Союза угля и стали, экономического, по атомной энергии, Единого европейского акта, Маастрихтского, Амстердамского, Ниццкого договоров по вопросам создания и расширения юрисдикции Суда ЕС в долиссабонский период. Раскрываются особенности внесенных изменений в положения учредительных договоров.

Ключевые слова: стандарты учредительных договоров, Европейское сообщество, Европейский Союз, Суд сообществ, Суд ЕС, эволюция, юрисдикция.

Summary

Petro Rudyk. The evolution of standards for the creation and extension of jurisdiction of the Court of Justice of the European Union in the founding instruments of the European Communities and the European Union in the pre-Lisbon period.

The gradual evolution of the standards of the founding instruments of the European Communities and then the European Union in the field of their judicial systems, which is subject to the integration processes in Europe, is comprehensively analyzed. Thorough scientific works of both foreign and domestic scientists cover the problems of various spheres of development of the European Union, its institutions, in particular, its Court of Justice. However, the study of this topic was not given enough attention. Therefore, the **purpose of the article** is a comprehensive analysis of the evolution of the standards of the constituent instruments of these associations in relation to the establishment and expansion of the jurisdiction of their Court of Justice in the pre-Lisbon period. It is established that the origins of the standards of the Court of Justice were enshrined in the founding treaties of the European Communities, and were further developed in the founding instruments of the European Union, which were constantly being transformed. The jurisdiction of the Court of Justice of the Coal and Steel Community was limited to a narrow sphere of economy, and with the entry into force of the Treaties establishing the European Economic Community and the European Atomic Energy Community (1958), the Court became a joint institution for the three communities, with the powers of ensuring respect for the law in the interpretation and application of each of the treaties.

The peculiarities of the amendments made to the provisions of the following constituent instruments are discovered. The Single European Act (1986) provided for a certain unification of the legislation of Western European countries, supplementing the founding treaties of the Communities with new provisions on the establishment of the Court of First Instance to hear certain claims of individuals and legal entities to relieve the Court of Justice. The Maastricht Treaty (1992) formally proclaimed the establishment of the European Union and defined the new structure of the Court of Justice (Court, Tribunal and Specialized Tribunals), its composition and powers, and powers of the Member States in the judicial field. The Amsterdam Treaty (1997) expanded the jurisdiction of the Court of Justice of the European Union, namely certain areas of activity of courts, their cooperation with other competent authorities of the Member States, joint actions of judicial cooperation in criminal matters, etc. The Treaty of Nice significantly deepened the standards of the founding instruments of the Court of Justice, expanded the powers of its judicial bodies and modernized its structure (including the Court of Justice and the Court of First Instance), defined high requirements for judges and advocates general, the periods of their replacement, extended the jurisdiction of the Court of First Instance, etc. Further transformation of the standards of the Court of Justice has been carried out under the Lisbon Treaty, which requires a separate study.

Key words: standards of founding treaties, European Community, European Union, Court of Justice of the European Communities, Court of Justice of the European Union, evolution, jurisdiction.